

Memorandum

Onderwerp Prioriteringskader ACM
Datum 17-12-2025
Aan Raadsleden, Statenleden, Collegeleden en leden Klankbordgroep
Van Energy Board provincie Utrecht
Contactpersoon Hans Rijnten (secretaris)
Telefoonnummer +31621124703

Inleiding

Op 19 november 2025 hebben we u bijgepraat over de actuele situatie rond netcongestie in de provincie Utrecht. U kunt deze bijeenkomst terugkijken via [deze link](#). Tijdens deze bijeenkomst is ook gesproken over de herziening van het prioriteringskader van de ACM. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) heeft op 11 maart 2025 het maatschappelijk prioriteringskader vernietigd (Zie: [Uitspraak CBb](#)) en de ACM tot 1 januari 2026 de tijd gegeven het huidige kader aan te passen. Het herziene prioriteringskader is op 12 december 2025 gepubliceerd, zie: [Codebesluit prioriteringsruimte transportverzoeken 2025 | ACM](#). Met deze memo informeren we u graag over de hoofdlijnen en consequenties hiervan.

Aanleiding

Het elektriciteitsnet in de provincie Utrecht zit vol. Dat betekent dat er niet voldoende capaciteit beschikbaar is op het net om iedereen aan te sluiten. Er ontstaan hierdoor wachtlijsten. In de huidige situatie staan alleen grootverbruikers* op een wachtlijst, omdat netbeheerders voor kleinverbruikers** ruimte op het net gereserveerd hebben. Dit gaat veranderen.

*Grootverbruikers (> 3x80Ampère)	**Kleinverbruikers (< 3x80 Ampère)
Fabrieken, productiebedrijven	Huishoudens
Datacenters en logistieke centra	Kleine winkels, MKB en kleine horeca
Ziekenhuizen en scholen	Publieke laadpalen
Grote winkels of kantoren	

Het oude prioriteringskader moest worden herzien, omdat een rechter heeft geoordeeld dat het onvoldoende is onderbouwd. Daarom moet de ACM beter uitleggen waarom bepaalde maatschappelijke partijen voorrang krijgen en dit op een juridisch robuuste manier onderbouwen. Op 1 januari 2026 gaat het nieuwe prioriteringskader stapsgewijs in werking. Onderstaand een eerste analyse vanuit de Energy Board provincie Utrecht van de consequenties van dit nieuwe kader.

Prioriteringskader

Op het moment dat het net vol is en er geen ruimte is voor nieuwe of verzwaarde aansluitingen (netcongestie), komen deze aanvragen op een wachtlijst. De ACM heeft regels opgesteld hoe netbeheerders met deze wachtlijst moeten omgaan en welke partijen voorrang (prioriteit) krijgen. Wanneer er ruimte op het net vrijkomt moeten netbeheerders volgens deze regels vrije capaciteit toewijzen.

Normaal geldt: wie het eerst een aanvraag doet, krijgt het eerst een aansluiting (wie eerst komt, eerst maalt). De ACM heeft via het prioriteringskader bepaald welke partijen voorrang kunnen krijgen op afname van transportcapaciteit als ruimte schaars is. Dit wordt onderverdeeld in 3 categorieën in oplopende mate van prioriteit:

1. Congestieverzachters - partijen die zorgen dat er capaciteit vrij komt voor andere gebruikers, zoals energieopslag onder de juiste voorwaarden (batterijsystemen), die ervoor zorgen dat er meer ruimte op het net komt.
2. Veiligheid - functies met een veiligheids- of vitale rol, zoals politie, brandweer, defensie, acute gezondheidszorg en waterbeheer.
3. Basisbehoeften - maatschappelijke basisvoorzieningen zoals woningbouw, onderwijs, telecommunicatie en openbaar vervoer.

➤ Overige functies komen niet in aanmerking voor prioriteit en dus achteraan op de wachtlijst.

Met dit nieuwe kader wordt geregeld dat maatschappelijke functies zo goed mogelijk door kunnen gaan, ondanks netcongestie. Denk naast woningbouw bijvoorbeeld ook aan scholen, gemalen, drinkwateractiviteiten, ziekenhuizen, het OV en gezamenlijke huisvesting (studenten, zorg/opvang). Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen grootverbruik en kleinverbruik. Netbeheerders werken op basis van het prioriteringskader toe naar een integrale wachtrij. Die wachtrij wordt geordend op basis van een eventuele prioriteit op basis van de verschillende categorieën in het prioriteringskader en de datum van het transportverzoek.

Gelijktijdig met de implementatie van het nieuwe prioriteringskader werken netbeheerders samen met het Ministerie van Klimaat en Groene Groei, het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de ACM en IPO en VNG aan een nieuwe werkwijze. In deze nieuwe werkwijze staat eerder aanvragen voor prioritaire partijen als woningbouw en scholen centraal zodat zij aanspraak kunnen maken op de vrijkomende capaciteit indien deze beschikbaar is voor categorie 3. Daarnaast wordt onderzocht of er ruimte gereserveerd zou moeten worden in de vorm van een soort noodpotje voor onvoorziene ontwikkelingen.

Netbeheerders en organisaties als gemeenten en projectontwikkelaars hebben tijd nodig om zich op deze nieuwe werkwijze voor te bereiden. Deze tijd is er. Wat gaat er komende tijd veranderen?

Huidige situatie:

- In de huidige situatie worden alle aanvragen van kleinverbruikers gehonoreerd. Kleinverbruikers staan daarmee niet op een wachtlijst. Feitelijk reserveren netbeheerders jaarlijks voldoende capaciteit om kleinverbruikers aan te sluiten.
- Aanvragen van grootverbruikers komen op de wachtrij.
- De volgorde van de wachtrij is tot 1 januari 2026 op basis van het bestaande maatschappelijke prioriteringskader.

Per 1 januari 2026:

- Het nieuwe prioriteringskader gaat in
- Er verandert nog niets aan de reservering voor kleinverbruikers: alle aanvragers voor kleinverbruik worden nog aangesloten, mits er voldoende capaciteit beschikbaar is.
- Aanvragen van grootverbruikers komen (nog steeds) op de wachtrij.
- De volgorde van de wachtrij voor grootverbruikers verandert: per 1 januari 2026 wordt de volgorde bepaald door het nieuwe maatschappelijk prioriteringskader van de ACM.
- Grootverbruikers kunnen prioriteit aanvragen volgens het nieuwe maatschappelijk prioriteringskader.
- Dit leidt naar verwachting tot meer GV-kanten met prioriteit op de wachtrij. Denk aan o.a. ziekenhuizen, defensielocaties, waterschappen, politie, justitie, etc. Deze partijen worden echter pas vanaf 1 juli 2026 aangesloten, mits er voldoende capaciteit beschikbaar is.

- Netbeheerders, het Ministerie van Klimaat en Groene Groei, het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de ACM en IPO en VNG werken samen aan de nieuwe werkwijze van eerder aanvragen voor 'voormalig kleinverbruik aansluitingen zoals voor woningbouw'.

Per 1 juli 2026:

- De overgangssituatie gaat in
- De voorrangssituatie voor kleinverbruik vervalt. Alle aanvragen komen op de wachtrij.
- De schaarse restruimte (voor zover nog beschikbaar) wordt alleen nog uitgegeven aan prioritaire partijen, waaronder dus ook sommige GV-partijen en woningbouw.
- Niet-prioritaire KV-partijen komen vanaf dat moment ook op de wachtrij als zij een aanvraag doen.
- Voor kleinverbruik dat valt binnen het prioriteringskader (o.a. woningbouw) moet prioriteit aangevraagd worden.
- Netbeheerders geven de beschikbare ruimte (restruimte) stapsgewijs vrij in volgorde van de wachtrij. Het onderscheid tussen GV en KV vervalt.
- MKB en publieke laadinfrastructuur in het kleinverbruik hebben vanaf 1 juli 2026 geen prioriteit meer op de wachtrij.

Per 1 januari 2027:

- Uitgangspunt is dat de nieuwe werkwijze waarbij gemeenten en projectontwikkelaars eerder kunnen aanvragen voor woningbouw vanaf 1 januari 2027 in werking treedt, maar zorgvuldigheid en uitvoerbaarheid staan voorop. Vanaf dan kunnen ook niet-prioritaire partijen van de wachtlijst gebruik maken van overgebleven ruimte, mocht die beschikbaar zijn.
- Deze nieuwe werkwijze moet nog uitgewerkt worden maar het is belangrijk dat ook prioritaire kleinverbruikers zoals woningbouwprojecten en scholen tijdig worden gemeld bij de netbeheerder en zij zowel transportvermogen als prioriteit aanvragen.
- Ook na 1 januari 2027 zal nog een beperkte hoeveelheid transportcapaciteit achter de hand worden gehouden door netbeheerders, zodat in het geval van onvoorziene omstandigheden van de nieuwe werkwijze, het nog mogelijk is om bij te sturen.

Gecontroleerd vrijgeven

Zoals tijdens de informatiebijeenkomst voor Raden en Staten op 19 november 2025 duidelijk is geworden, is de resterende beschikbare capaciteit in de provincie Utrecht zeer beperkt. Op dit moment wordt door TenneT de daadwerkelijk nog beschikbare transportcapaciteit voor de provincies Flevoland, Gelderland en Utrecht (FGU) berekend. Dit zal voor de provincie Utrecht een maximaal te vergeven hoeveelheid transportcapaciteit opleveren voor 2026. Stedin zal in aansluiting hierop gaan werken met een mechanisme van 'gecontroleerd vrijgeven' conform het nieuwe prioriteringskader zoals hierboven omschreven. Op het moment dat de capaciteit op is, is er dus tijdelijk sprake van een aansluitstop. We zijn dan afhankelijk van nieuwe opbrengsten uit de maatregelen voordat nieuwe capaciteit kan worden vrijgegeven. Op deze manier proberen we zoveel mogelijk van de daadwerkelijk resterende capaciteit te benutten. Dit vergt een nauw samenspel met het nieuwe prioriteringskader. Om de gevolgen in kaart te brengen organiseren we begin volgend jaar een botsproef met overheden (Rijk, provincies, regio/gemeenten) en netbeheerders om te doorleven wat er precies gebeurt in een aantal scenario's. Op basis hiervan zal ook de vervolgstراتيجية met elkaar worden bepaald met waar nodig en mogelijk aanvullende afspraken over de wijze van toepassing van het kader in de provincie Utrecht.

Consequenties woningbouw

Wanneer binnen de categorie woonbehoefte wordt voorzien in (grootschalige) projecten, biedt het kader mogelijkheden om ook voor 'onlosmakelijk verbonden activiteiten' prioriteit aan te vragen. Het hoofddoel van het project dient woningbouw te zijn. De 'onlosmakelijk verbonden activiteiten' dienen randvoorwaardelijk te zijn voor het project. Zonder deze 'activiteiten' zou de realisatie van het project niet kunnen starten. Het maakt daarbij niet uit of het gaat om commerciële functies, zoals een supermarkt, café of restaurant, of maatschappelijke functies, zoals een buurthuis, bibliotheek, huisartsen- of andere zorgpraktijk. Deze functies kunnen bijvoorbeeld worden gerealiseerd in een zogenaamde 'plint' bij hoogbouw.

Er is een belangrijk onderscheid tussen transportverzoeken voor capaciteit en het aanvragen van prioriteit. Er wordt gewerkt aan een werkwijze voor het eerder aanvragen van een transportverzoek voor woningbouw om eerder op de wachtrij te kunnen komen. Daarnaast kan een aanvraag voor prioriteit worden gedaan dat loopt via de bewijslast van het prioriteringskader. (Zie ook: [antwoord Kamervragen 24 november 2025](#)).

Gezien het belang dat we met elkaar hechten aan het zoveel als mogelijk door laten gaan van de woningbouw, lijkt het verstandig om de nodige voorbereidingen te treffen op de nieuwe werkwijze die vanaf 1 juli 2026 in werking gaat. In het herziene prioriteringskader staat beschreven welke stukken nodig zijn om prioriteit te krijgen. De provincie Utrecht is voornemens samen met de regio's een inventarisatie te maken van woningbouwprojecten die in de periode tot +/- 2030 richting realisatie gaan. Het is nu nog niet mogelijk om conform de nieuwe werkwijze al eerder transportcapaciteit aan te vragen bij de netbeheerders (dat kan pas vanaf 1 juli 2026), maar het helpt om woningbouwprojecten voor de komende jaren al zo veel mogelijk in kaart te brengen en concretiseren met realistische planning. Als er meer informatie beschikbaar is over de nieuwe werkwijze zal hier actief over worden gecommuniceerd.

Highlights:

- Prioriteren gaat om de volgorde waarop netbeheerders in congestiegebied capaciteit toekennen aan klantaanvragen voor nieuwe of verzwaarde aansluitingen. Er komt niet direct extra capaciteit beschikbaar.
- Vanaf 1 januari 2026 is er één prioriteringskader waarmee het onderscheid dat netbeheerders maken tussen kleinverbruik en grootverbruik stapsgewijs wordt afgebouwd.
- Vanaf 1 januari 2026 kunnen grootverbruikers maatschappelijke prioriteit aanvragen volgens het nieuwe kader, maar zij krijgen nog geen capaciteit. Alleen de volgorde van de huidige wachtlijst voor grootverbruik verandert.
- Tussen 1 januari en 1 juli 2026 verandert er nog niets aan de reservering voor kleinverbruikers. Netbeheerders blijven alle kleinverbruik aansluiten zolang er capaciteit beschikbaar is.
- Kleinverbruikers die niet in het prioriteringskader staan, komen in congestiegebieden waar nu al een wachtlijst voor grootverbruikers is, vanaf 1 juli 2026 ook op deze wachtlijst (o.a. laadpalen, MKB <3x80A).
- Na 1 juli 2026 zal de transportcapaciteit voor zover die nog beschikbaar is stapsgewijs worden vergeven aan geprioriteerde partijen (categorie 2 en 3) zonder onderscheid tussen kleinverbruik en grootverbruik.
- Partijen met prioriteit zijn naast veiligheid (categorie 2) de basisbehoeften (categorie 3) zoals wonen, onderwijs en OV. Zowel nieuwbouw als verzwaring bestaande bouw (tot 3x35A) ten behoeve van bijvoorbeeld verduurzaming krijgen prioriteit.
- Vanaf 1 januari 2027 wordt de capaciteit voor zover deze nog beschikbaar is in volgorde van de wachtrij vrijgegeven aan prioritaire categorieën, inclusief overige (niet prioritaire) aanvragen.
- Gemeenten krijgen voldoende tijd om hun aanvraag voor transportcapaciteit te doen voor toekomstige projecten voor woningbouw. Desondanks zijn er zorgen over het nieuwe prioriteringskader bij de [VNG](#).
- Er is een belangrijk onderscheid tussen transportverzoeken voor capaciteit en aanvragen van prioriteit; Naast een aanvraag voor transportcapaciteit kan ook prioriteit worden aangevraagd. Na weging wordt eventuele toekenning en categorie van prioriteit bepaald. Binnen de geprioriteerde categorieën is de datum van aanvraag transportcapaciteit leidend voor de positie op de wachtrij.